

Tekst 1

Hij is jong en hij leest (niet)

(1) Ooit was hij een steunpilaar van de krant: de Jonge Lezer. Inmiddels laat hij het in groten getale afweten. Nieuws haalt hij ergens anders
5 vandaan. Hij is liever online of hangt voor de tv. Waarom leest hij niet en als hij leest, wat leest hij dan? En is hij werkelijk zo onverschillig als iedereen altijd zegt? Er is een crisis rond de
10 Jonge Lezer. Sinds het jaar 2000 nam het aantal abonnementen onder jongeren schrikbarend snel af; ontleding is een van de oorzaken van de crisis bij dagbladen. Wat is het
15 probleem? Waarom haakt de Jonge Lezer af?

(2) De term 'Jonge Lezer' veronderstelt twee dingen. Allereerst dat de persoon daadwerkelijk leest. Daarmee valt
20 meteen een deel van de potentiële doelgroep af, want er zijn enorm veel jongeren die niets lezen: geen kranten, geen tijdschriften, geen boeken. Ten tweede dat de persoon jong is. Maar
25 wat is jong? Zijn dat scholieren, studenten of de huidige dertigers?

(3) Het gemakkelijkst is om de Jonge Lezer te zien als iemand die volwassen is geworden in een tijd
30 waarin kranten niet meer de primaire bron van informatie zijn: de tijd van de nieuwe media. De Jonge Lezer zou dan rond de dertig zijn. Irene Costera Meijer, hoogleraar journalistiek aan de
35 Vrije Universiteit, deed veel onderzoek naar deze groep en adviseerde daarover onder meer het NOS-Journaal. Zij zegt: "Een Nederlander onder de 35 besteedt per dag
40 gemiddeld een halve minuut aan een opinieblad en 11,7 minuten aan een dagblad. Aan tv besteedt hij 31,9 minuten per dag en aan internet 8,9 minuten. De afname van de tijd die

45 besteed wordt aan kranten en tijdschriften, is al dertig jaar aan de gang, maar gaat steeds sneller."

(4) Waarom leest de Jonge Lezer niet meer? Dat is de hamvraag. Eén
50 antwoord ligt voor de hand: meer dan ooit zijn er andere dingen te doen. Er verschijnen meer films, tv-kanalen en computergames, internet is overal toegankelijk, het sociale leven van
55 jongeren wordt steeds drukker. Waarom dan nog romans en tijdschriften lezen? En misschien, zo wordt vaak gesuggereerd, is de Jonge Lezer steeds minder geïnteresseerd in
60 de buitenwereld die kranten, bladen en boeken binnenbrengen. Volgens marktonderzoek van onderzoeksbureau Motivaction (2008) is Nederland zich over de volle breedte van de
65 bevolking minder betrokken gaan voelen bij milieuvraagstukken, politiek en maatschappij. Dit geldt in steeds sterkere mate voor de jongeren.

(5) Costera Meijer: "Het wordt
70 algemeen verondersteld dat tot je 25ste het nieuws er niet toe doet en misschien speelt dat voor Nederland in het bijzonder. De jongeren in Nederland behoren, volgens verschillende
75 onderzoeken, tot de gelukkigste jongeren ter wereld. Ze voelen zich niet aangesproken door de permanent kritische toonzetting die de meeste kranten en tijdschriften hanteren.

80 Kranten lezen is een ritme, een gewoonte, die de jongste generaties niet ontwikkelen of willen ontwikkelen."

(6) De jongvolwassene van vandaag zat tien jaar terug op de middelbare school. Dat was niet de ideale tijd voor de Jonge Lezer. Ik kan het weten, ik was erbij. In 1999 werd landelijk de 'tweede fase' ingevoerd, ook bekend

als het 'studiehuis'. De leerling werd
 90 geacht meer zelfstandig te werken,
 waardoor het leerproces niet langer
 alleen in handen was van de docent.
 Wat de scholier van die tijd extra
 apathisch tegenover lezen maakte,
 95 was dat de opkomst van internet als
 massamedium zich vrijwel gelijktijdig
 voltrok met de invoering van het
 studiehuis. Dat maakte het studiehuis,
 dat deels uitging van het zelf vergaren
 100 van kennis voor verslagen en werk-
 stukken, extra kwetsbaar. Het daad-
 werkelijk lezen in studieboeken op
 school nam af; onderwijs in media-
 vaardigheden nam toe. Bij de Jonge
 105 Lezer is lezen nooit vanzelfsprekend
 geworden vanuit school.

(7) Volgens Hans Nijenhuis ligt het niet
 alleen aan de Jonge Lezer dat die zich
 niet aangesproken voelt door kranten,
 110 het ligt ook aan de kranten zelf.
 Nijenhuis (1962) was redactiechef bij
 'nrc.next', de krant die op de Jonge
 Lezer mikt. Er is sprake van een
 Nieuwe Lezer die ook veertig jaar oud
 115 kan zijn. Nijenhuis: "Vroeger kwam een
 man van dertig om half zes uit zijn
 werk, dan gaf zijn vrouw hem een
 biertje en zijn krant. Om kwart over zes
 ging hij eten – zijn vrouw kookte
 120 uiteraard. Om zeven uur bracht hij zijn
 kinderen naar bed en om half negen
 kon hij weer verder lezen in zijn krant.
 De dertiger van nu haalt om half zes
 zijn kinderen uit de crèche en begint
 125 met koken – want zijn vrouw heeft een
 minstens zo belangrijke baan als hij.
 Nadat hij zijn kinderen naar bed heeft
 gebracht en het Journaal heeft
 gekeken, kan hij, om half negen, voor
 130 het eerst aan zijn krant denken. Dat
 maakt een groot verschil."

(8) Volgens huisfilosoof van 'nrc.next',
 Rob Wijnberg, is de jongere van tegen-
 woordig afkerig van het nieuws, omdat
 135 hij de deskundigheid van de
 journalistiek wantrouwt. Wijnberg
 schrijft over de apathie van de jonge

generatie in 'Boeiuh! Het stille protest
 van de jeugd' (2007). Wijnberg is zelf
 140 een Jonge Lezer (1982) en hij probeert
 de schijnbare onverschilligheid van zijn
 leeftijdgenoten te duiden. "De hoofd-
 schuldige aan de apathie is de
 informatieoverload, waar wij dag in dag
 145 uit mee te kampen hebben. Veel meer
 dan ouderen worden jongeren
 overspoeld met nieuws, zozeer dat het
 noodzakelijk wordt om een muur op te
 trekken om zo bewust niet te worden
 150 meegesleurd in de draaikolk van
 tragiek die iedere nieuwe gebeurtenis
 met zich meebrengt. (...) Het is apathie
 uit zelfbescherming." Bovendien is die
 overload zo gevormd dat deze des-
 155 interesse in de hand werkt. Wijnberg
 meent dat zijn generatie wordt
 bestookt met kant-en-klare opinie-
 vorming. Elk nieuwsfeit wordt
 gepresenteerd met tien hapklare
 160 meningen in de vorm van columns,
 analyses, praatprogramma's en achter-
 gronden. Dat zorgt voor passiviteit: je
 hoeft er niet meer over na te denken.
(9) Wijnbergs analyse is plausibel en
 165 maar al te herkenbaar. Er wordt zoveel
 nieuws op je afgevuurd dat je er
 vanzelf onverschillig van wordt. Maar
 is die Jonge Lezer echt zo apathisch
 als Wijnberg veronderstelt? Een goede
 170 graadmeter voor het antwoord op die
 vraag is wat er in de boekenkast van
 de Jonge Lezer staat. Veel Neder-
 landse en buitenlandse fictie, zo blijkt.
 Hoe zit het dan met die apathie? Het
 175 tegendeel is waar: ook non-fictie wordt
 veel gelezen. Dat laatste is veel-
 zeggend. Neem het boek 'Het zijn net
 mensen' (2006) van Joris Luyendijk,
 over de wijze waarop media omgaan
 180 met het conflict in het Midden-Oosten.
 De populariteit van dat boek is deels te
 verklaren vanuit de goede blik van de
 Jonge Lezer op de media. Hij weet hoe
 die werken en realiseert zich dat de
 185 waarheid die de journalistiek vertelt,
 relatief is. De Jonge Lezer is niet zo

apathisch als het lijkt; hij zet zijn belangstelling alleen niet om in dingen die gemakkelijk te meten zijn, zoals lidmaatschappen van politieke partijen, deelnames aan demonstraties of krantenabonnementen. Nog steeds heeft Nederland een ongekend hoge (jongeren)opkomst bij verkiezingen en, om Wijnberg nog eens tegengas te geven, die worden onderling volop besproken.

(10) De Nieuwe Lezer heeft aanzienlijk meer belangstelling dan hij tijd heeft. Dat is frustrerend. De truc is je als journalist voor te bereiden op wat hij te weten gaat komen. Dus geef bij een belangrijke speech van Obama de lezer een kijkwijzer met acht dingen waarop hij moet letten. Voor de Jonge Lezer is de krant zo een verlengstuk van alle andere media waar hij kennis van neemt. Constant zoekt de krant andere vormen om de lezer te prikkelen. Hoe leg je de kredietcrisis uit? Niet in een groot achtergrondverhaal, maar door columnist Aaf Brandt Corstius te laten msn'en met een economieredacteur en dat msn-gesprek woordelijk te plaatsen. "Dat was een enorme hit," zegt Nijenhuis. "En hooguit twee uur werk."

(11) De ironie is natuurlijk dat de Jonge Lezer meer leest dan ooit; hij

220 betaalt er alleen niet voor. Hij leest op internet, in gratis dagbladen, op flat-screens in stations en warenhuizen die de headlines continu projecteren. Hij leest zelfs zoveel en krijgt zoveel prikkels binnen dat hij een ander kader zoekt om het te verwerken. In plaats van dat kranten dat kader zijn, ziet de Jonge Lezer de geschreven media nog eens als een extra prikkel. Hoogleraar 225 journalistiek Costera Meijer: "Te veel kranten stellen zichzelf de vraag hoe ze meer jongeren kunnen bereiken, maar dat is onzinnig. Vraag jezelf af hoe je meer voor jongeren kunt betekenen. Zorg ervoor dat je iets maakt wat niet aanvoelt als huiswerk, maar iets wat de Jonge Lezer helpt." De gemiddelde Jonge Lezer die 11,9 230 minuten per dag de krant leest, voelt heel goed aan wat de toon is van journalisten en of die toon bij hem past. Jongeren hebben ideologie vervuild voor identiteit. Ze lezen een blad, krant of roman, omdat ze denken dat die bij hen past. Ze kopen bewust 'nrc.next' en niet 'NRC Handelsblad'. 245 Nog iets wat uit verschillende onderzoeken blijkt: jongeren worden steeds intelligenter. Dit is de generatie van Joris Luyendijk-lezers; ze hebben de 250 media heel goed door. De media hen alleen nog niet.

naar: Joost de Vries

uit: De Groene Amsterdammer, 20 maart 2009

Tekst 1 Hij is jong en hij leest (niet)

- 1p 1 “Waarom leest de Jonge Lezer niet meer?” (regels 48-49)
Welke van onderstaande antwoorden op deze vraag tref je aan in de tekst ‘Hij is jong en hij leest (niet)’?
- 1 De Jonge Lezer is niet ontvankelijk voor de kritische toon in kranten en tijdschriften.
 - 2 De Jonge Lezer heeft niet de rust en de tijd om te lezen.
 - 3 De Jonge Lezer is door de overdaad aan informatie en opinie leesmoed geworden.
- A antwoord 1 en 2
B antwoord 2 en 3
C antwoord 1 en 3
D alle antwoorden
- 3p 2 Leg uit waarom sinds de invoering van het studiehuis het op school niet de “ideale tijd voor de Jonge Lezer” was. (zie regels 85-86)
Gebruik maximaal 25 woorden.
- 1p 3 “Bij de Jonge Lezer is lezen nooit vanzelfsprekend geworden vanuit school.” (regels 104-106)
Op welk type redenering is, gelet op alinea 6, deze conclusie gebaseerd?
Er wordt geredeneerd op basis van
- A middel en doel.
 - B oorzaak en gevolg.
 - C vergelijking.
 - D voorbeelden.

tekstfragment 1

Jongeren zijn zeker geïnteresseerd in achtergrond en opinie. Maar ze zijn vaak niet opgegroeid met onafhankelijke en kwalitatieve journalistiek. Hun informatiebronnen zijn nieuwssites als ‘Nu.nl’, rommelsites als ‘GeenStijl’, bloggers en dergelijke.

Ze zouden veel van de zo verkregen informatie in principe moeten wantrouwen, vooral als er geen wederhoor is geweest en als niet duidelijk is wie of wat de bron is. Maar dat is lastig. De echtheid van nieuws wordt steeds moeilijker te bepalen. We leven in een wereld waarin mensen als gevolg van beeldmanipulatie en ‘buzz’ niet alleen een beter of een slechter beeld van de werkelijkheid krijgen, maar waarin ook opzettelijk verdraaide beelden en teksten zelfs politici en bedrijven in het stof doen bijten.

naar: Willem van der Oest en Roland Pelle, Alleen media die jongeren kwaliteit bieden, hebben toekomst

uit: de Volkskrant, 10 januari 2009

- In tekstfragment 1 wordt de houding van jongeren ten opzichte van achtergrondnieuws en opinie weergegeven.
- 1p **4** Citeer uit het tekstgedeelte van de alinea's 7 en 8 van de tekst 'Hij is jong en hij leest (niet)' een zin die in tegenspraak is met deze houding.
- "De echtheid van nieuws wordt steeds moeilijker te bepalen." (alinea 2 van tekstfragment 1)
- 1p **5** Citeer de zin uit alinea 9 van de tekst 'Hij is jong en hij leest (niet)' die inhoudelijk overeenkomt met bovenstaande uitspraak.
- "Dit is de generatie van Joris Luijendijk-lezers; ze hebben de media heel goed door." (regels 249-251 van de tekst 'Hij is jong en hij leest (niet)').
- 2p **6** Formuleer op basis van gegevens uit tekstfragment 1 een argument dat deze uitspraak weerlegt.
Gebruik voor je antwoord maximaal 15 woorden.
- "Waarom leest de Jonge Lezer niet meer?" (regels 48-49)
- 1p **7** In welke alinea's wordt deze vraag beantwoord?
A in alinea 4 en 5
B in alinea 4, 5 en 6
C in alinea 4, 5, 6 en 7
D in alinea 4, 5, 6, 7, en 8
- In alinea 8 gaat Wijnberg in op de door hem veronderstelde apathie van de Jonge Lezer.
- 1p **8** Op welk type argumentatie zijn zijn beweringen gebaseerd?
argumentatie op basis van
A feiten
B gezag
C wetenschap
- Volgens Wijnberg is de jongere van tegenwoordig afkerig van het nieuws, omdat hij de deskundigheid van de journalistiek wantrouwt.
- 1p **9** Ondersteunt Wijnberg deze uitspraak met argumenten?
A Ja, in alinea 8
B Ja, in alinea 9
C Nee, er is geen ondersteuning voor die uitspraak.
- 1p **10** Welk bezwaar zou je, gelet op de inhoud van alinea 9, kunnen maken tegen de redenering omtrent het leesgedrag van jongeren in alinea 5?
A Er wordt een voorbarige conclusie getrokken.
B Er is sprake van een persoonlijke aanval.
C Er is sprake van een onjuiste vergelijking.
D Oorzaak en gevolg worden door elkaar gehaald.

- “Zorg ervoor dat je iets maakt wat niet aanvoelt als huiswerk, maar iets wat de Jonge Lezer helpt.” (regels 235-237)
- 1p 11 Wat zouden de kranten moeten doen om de Jonge Lezer te helpen gelet op alinea 11?
- A Kranten zouden beter moeten beseffen dat jongeren steeds slimmer worden in het doorzien van journalistieke trucs.
 - B Kranten zouden de gunst van de jongeren moeten herwinnen door de concurrentie met andere media aan te gaan.
 - C Kranten zouden meer moeten werken aan hun identiteit, die voor jongeren belangrijker is dan ideologie.
 - D Kranten zouden voor jongeren een hulpmiddel moeten zijn om de grote hoeveelheid informatie te kunnen hanteren.
- 1p 12 Welke opvattingen krijgen de meeste bijval in de tekst?
- A de opvattingen van Wijnberg en Costera Meijer
 - B de opvattingen van Nijenhuis en Wijnberg
 - C de opvattingen van Costera Meijer en Nijenhuis
- “In plaats van dat kranten dat kader zijn, ziet de Jonge Lezer de geschreven media nog eens als een extra prikkel.” (regels 226-229)
- 1p 13 Welke van de onderstaande beweringen komt inhoudelijk het meest overeen met dit citaat?
- A De gemiddelde Jonge Lezer van nu leest minder de krant, maar haalt elders zijn informatie vandaan.
 - B De Jonge Lezer van nu haalt zijn informatie uit vele bronnen, en dag- en opiniebladen horen daar ook toe.
 - C De Jonge Lezer van nu leest veel meer vanuit zijn eigen identiteit allerlei kranten en heeft een brede visie.
 - D De Jonge Lezer van vroeger las behoorlijk veel, terwijl de Jonge Lezer van nu minder maar wel selectiever leest.

tekstfragment 2

Maar alle discussies richten zich op het mediumtype en niet op de weergave van het nieuws. Het is van belang om naast het leren over de gevaren en de voordelen van het gebruik van de verschillende media, jongeren ook bij te brengen hoe je echte en betrouwbare informatie en nieuwsfeiten kunt herkennen, ongeacht het medium. Juist jongeren dienen hierbij geholpen en gesteund te worden. Zij moeten de waarden en normen van de vrije journalistiek leren. Hoe komen zij bijvoorbeeld te weten wat hoor en wederhoor is? Wat het belang is van het controleren van bronnen, en hoe je dat doet? Wat je wel en niet kunt vertrouwen?

(...)

Jongeren zijn niet zomaar uit zichzelf in staat om te kiezen voor onafhankelijke journalistiek, die vrij is van commercie, politiek en religie. Dat moet ze worden getoond en geleerd. Maar door wie? Is het de taak van het onderwijs, de taak van de ouders? Natuurlijk. Maar niet alleen. Het is ons aller taak en vooral de taak van de media. De media moeten het voortouw nemen en door kwaliteit te bieden de jongeren tonen wat kwaliteit is.

naar: Willem van der Oest en Roland Pelle, Alleen media die jongeren kwaliteit bieden, hebben toekomst

uit: de Volkskrant, 10 januari 2009

Op de vraag hoe kranten zich tegenwoordig zelf kunnen ontwikkelen tot een medium waar jongeren echt iets aan hebben, geeft tekstfragment 2 een ander antwoord dan de hoofdtekst 'Hij is jong en leest (niet)', gelet op alinea 10 en 11.

3p **14** Geef dit verschil in maximaal 40 woorden.

Betrek de beide teksten in de formulering van je antwoord.

"De media moeten het voortouw nemen en door kwaliteit te bieden de jongeren tonen wat kwaliteit is." (slotzin van tekstfragment 2)

2p **15** Met welke twee problemen zouden de media geconfronteerd kunnen worden bij het informeren van de jongeren, gelet op de visie van Rob Wijnberg?

Zie alinea 8 van de tekst 'Hij is jong en hij leest (niet)'.

De tekst 'Hij is jong en hij leest (niet)' is te verdelen in 4 delen.

Deze achtereenvolgende delen kunnen van de volgende kopjes worden voorzien:

- 1 De Jonge Lezer – een probleem
- 2 Profielschets van de Jonge Lezer
- 3 Vaak geopperde verklaringen voor de ontleding
- 4 De ontleding weerlegd

1p **16** Bij welke alinea begint deel 3?

1p **17** Bij welke alinea begint deel 4?

- 1p **18** Wat is de hoofdgedachte van de tekst 'Hij is jong en hij leest (niet)'?
- A** De Jonge Lezer van tegenwoordig wantrouwt de deskundigheid van de journalistiek, wat leidt tot minder abonnementen en afkerigheid van het nieuws.
 - B** Doordat jonge ouders nu vaker allebei een veeleisende baan hebben, is er steeds minder tijd beschikbaar gekomen om kranten en opiniebladen te lezen.
 - C** Het is zorgwekkend dat ook uit onderzoek blijkt dat jongeren al langere tijd steeds minder tijd besteden aan het lezen van dag- en opiniebladen.
 - D** Jongeren lezen niet minder, maar de dag- en opiniebladen hebben in het overaanbod van informatie een geheel andere plek en functie gekregen.

Argumenten kunnen worden onderscheiden in onder andere argumenten die gebaseerd zijn op:

- 1 controleerbare feiten
- 2 onderzoeksbevindingen
- 3 vermoedens
- 4 persoonlijke waardeoordelen

- 1p **19** Welke van deze soorten argumenten tref je aan in de tekst 'Hij is jong en hij leest (niet)'?
- A** alleen 1, 2 en 3
 - B** alleen 1, 3 en 4
 - C** alleen 2, 3 en 4
 - D** 1, 2, 3 en 4

- 1p **20** Wat is de functie van alinea 11 gezien het voorafgaande?
Kies uit: aanbeveling, bewijs, constatering, gevolg, samenvatting, tegenwerping, toepassing.

- 1p **21** Wat is het voornaamste tekstdoel van de tekst 'Hij is jong en hij leest (niet)'?
Het doel van de tekst is vooral
- A** de lezer op de hoogte stellen van een maatschappelijke ontwikkeling: jongeren lijden steeds meer onder de informatieoverload.
 - B** de lezer laten inzien dat de Jonge Lezer van tegenwoordig verschilt van die van vroeger.
 - C** de lezer laten nadenken over de apathische houding van jongeren ten opzichte van lezen.
 - D** de lezer ervan overtuigen dat de Jonge Lezer geïnteresseerd is in kritische journalistiek.